

2021-11-23

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN 2021/161

Uppföljning av låga resultat i årskurs 9 läsåret 2020/21

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

I Nacka kommun lämnar de allra flesta elever grundskolan med gymnasiebehörighet och goda meritvärden. Fem procent av eleverna uppnår dock inte behörighet till gymnasieskolan. Utbildningsenheten har under hösten 2021 följt upp de låga kunskapsresultaten för elever med slutbetyg från grundskolan läsåret 2020/21 genom inhämtande av bakgrundsinformation kring stödinsatser och eventuell frånvaroproblematik från skolorna samt genom resultatdialoger med grundskolornas rektorer, vilket beskrivs i detta ärende. Med låga resultat avses i ärendet dels att gymnasiebehörighet inte uppnåtts, dels att det genomsnittliga meritvärdet understiger 170 meritvärdespoäng som motsvarar uppnående av samtliga grundskolans ämnen.

Uppföljningen bekräftar den bild som gavs vid uppföljningen av låga resultat för två år sedan, nämligen att flera skolledningar upplever stora utmaningar med att ge alla elever förutsättningar att klara gymnasiebehörighet och grundskolans samtliga ämnen. Frånvaroproblematik utmanar fortfarande, liksom för två år sedan. Ungefär hälften av eleverna med låga resultat har haft hög frånvaro under läsåret. Det är mycket ovanligt att eleverna med låga resultat gått om en årskurs någon gång under sin tid i grundskola.

Ärendet

Ärendet ger en fördjupad beskrivning av låga kunskapsresultat för elever som fick slutbetyg från grundskolan i Nacka läsåret 2020/21. Med låga kunskapsresultat avses i ärendet dels att gymnasiebehörighet inte uppnåtts, dels att det genomsnittliga meritvärdet understiger 170 meritvärdespoäng. De uppgifter om kunskapsresultaten som bearbetats av utbildningsenheten och som ligger till grund för denna redovisning är från gymnasieantagningen. Dessa har kompletterats med information från skolorna i samband med utbildningsenhetens resultatdialoger med grundskolans rektorer hösten 2021. Den uppföljning av låga resultat i årskurserna 1 och 3 som också skedde genom resultatdialogerna planeras att redovisas vid ett senare tillfälle.

Sammanställningen visar läget vid läsårets slut i juni 2021 på årskurs 9-skolorna, före sommarskolan. Möjlighet har inte funnits att ta hänsyn till olikheter i förutsättningar såsom elevernas tidigare kunskapsnivå eller socioekonomisk bakgrund. Det har heller inte funnits möjlighet att komplettera med information om hur elevers kunskapsutveckling sett ut. Slutsatser kan därför inte dras av olika skolors effektivitet genom beskrivningarna i detta ärende. Elevernas resultat bygger på situationen vid läsårets slut och inte på resultaten efter sommarskola.

Kunskapsresultaten i Nacka är generellt mycket höga och står sig över tid

Grundskolans uppdrag i Sverige är mycket komplext genom att det innebär att alla elever ska ges förutsättningar att uppnå en lägsta godtagbar kunskapsnivå i samtliga ämnen och därutöver att utvecklas så långt möjligt. De allra flesta elever som avslutar grundskolan i årskurs 9 uppnår gymnasiebehörighet (95 procent) och många lyckas uppnå något av de högre kunskapskraven i ämnena (genomsnittligt meritvärde 267). Nio av tio elever klarar också samtliga grundskolans 17 ämnen. Uppskattningar av så kallade förädlingsvärden redovisades för utbildningsnämnden i maj 2021 och tyder på att skolorna i Nacka sammantaget bidrar mer, jämfört med vad som är fallet i riket, till elevers kunskapsresultat även med hänsyn tagen till olika förutsättningar såsom elevers tidigare kunskapsnivå och socioekonomiska bakgrundsfaktorer.

Uppföljning av låga resultat kan bidra till ännu högre måluppfyllelse och förbättrad likvärdighet

Även om de genomsnittliga resultatnivåerna är höga i Nacka så förekommer variationer i resultat, såväl inom som mellan enheter. Att följa upp och lysa på låga resultat, även när de inte är så vanligt förekommande, kan långsiktigt bidra till att såväl måluppfyllelse som likvärdighet ökar ytterligare.

I 2020 års kvalitetsanalys anges att utbildningsnämnden inom ramen för sin övergripande uppföljning och utvärdering kan bidra med att uppmärksamma och följa upp elever med låga resultat i grundskolan och elever som har stora stödbehov. Med detta som fokus har därför utbildningsenheten under september och oktober 2021 genomfört resultatdialoger med rektor eller skolläda vid Nackas samtliga grundskolor.

Beskrivning av låga resultat i årskurs 9 läsåret 2020/21

Som nämnts tidigare används två mått för ”låga resultat” i detta ärende. För det första avses när elever som erhållit slutbetyg inte uppnått gymnasiebehörighet. För det andra avses när ett genomsnittligt meritvärde om 170 meritvärdespoäng inte uppnåtts, eftersom det motsvarar betyget E i alla grundskolans ämnen. Även om dessa resultat här kallas låga utesluter det naturligtvis inte att eleverna ändå uppnått en kunskapsprogression. I vilken grad det har skett har utbildningsenheten dock inte haft information för att kunna visa här. Fokus för denna uppföljning motiveras ändå av att skolans uppdrag är att alla elever ska ges förutsättningar att klara alla grundskolans ämnen samt förbereda för vidare

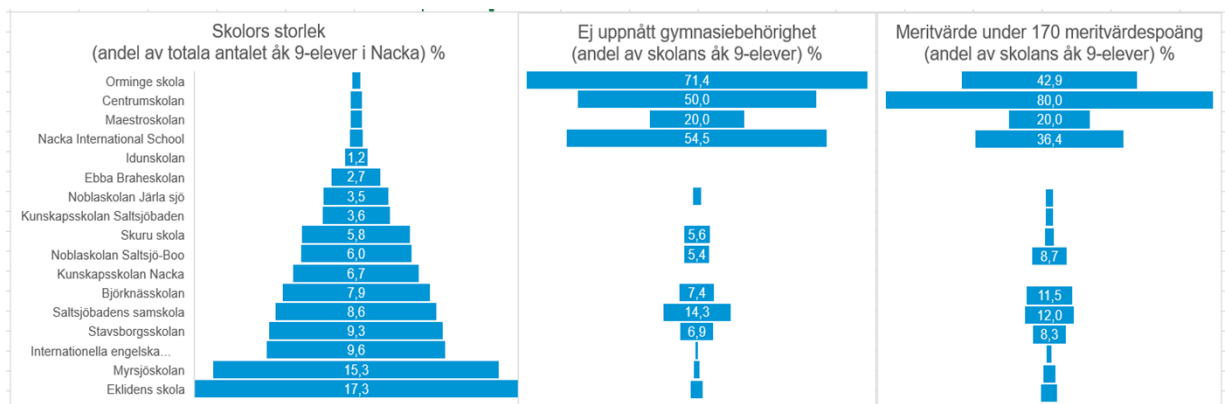
utbildning. Samma mått användes vid utbildningsenhetens uppföljning av låga resultat för två år sedan och som avsåg läsåret 2018/19.

Förekomst av låga resultat i årskurs 9

Sammantaget var det fem procent (78 elever) av samtliga åk 9-elever i kommunen med slutbetyg läsåret 2020/21 som inte uppnått gymnasiebehörighet. Det var lika många flickor som pojkar som inte blev gymnasiebehöriga. Andelen åk 9-elever som hade låga resultat i meningen att de inte uppnått 170 meritvärdespoäng när de lämnade grundskolan uppgick till sex procent (91 elever). Av dessa var 48 procent flickor och 52 procent pojkar.

Figur 1 visar i första delen årskurs 9-skolorna i kommunen i storleksordning, från minst till störst, mätt som skolans andel av årskurs 9-eleverna i kommunen. I mitten av figuren visas andelen av skolans årskurs 9-elever som inte uppnått gymnasiebehörighet. Längst till höger i figuren visas andelen årskurs 9-elever på skolan som inte nådde upp till 170 meritvärdespoäng.

Figur 1. Skolor rangordnade utifrån deras åk 9-storlek samt förekomst av låga resultat i årskurs 9 före sommarskola, läsåret 2020/21

Det är i figur 1 tydligt att i de fall en skola har en hög andel årskurs 9-elever med låga resultat så handlar det om få av Nackas årskurs 9-elever (totalt 18 elever vid de fyra skolor med högst förekomst av låga resultat). Åk 9-grupperna på dessa fyra skolor är också så små att de genomsnittliga resultaten påverkas mycket av enskilda elevers resultat. Två av dessa skolor är de minsta kommunala enheterna, som i årskurs 9 enbart bedriver undervisning i central särskild undervisningsgrupp för elever med stora behov av särskilt stöd. De återstående två skolorna är de två minsta fristående skolorna vars elevunderlag i årskurs 9 förra läsåret bestod av elever som i princip uteslutande börjat på skolan i årskurs 9 i ena fallet, eller årskurs 8 i andra fallet, och som i hög utsträckning är nyanlända. De bägge senare skolorna har lagt ned verksamheten efter läsårets slut.

De två skolor som därefter har högst andel låga resultat är större kommunala skolor med ansvar för undervisning i centrala särskilda undervisningsgrupper. Kommunala skolor med ansvar för centrala särskilda undervisningsgrupper bidrar till att fler elever med stora behov av särskilt stöd söker sig dit. Någon fristående resursskola verkar sedan några år tillbaka inte längre i kommunen. Däremot förekommer att elever boende i Nacka söker sig till en fristående resursskola utanför kommunen. Samtidigt är det i år fler årskurs 9-skolor som inte har några låga resultat alls jämfört med för två år sedan (fyra skolor där alla elever uppnådde gymnasiebehörighet, jämfört med en skola läsåret 2018/19). De tre största årskurs 9-skolorna i kommunen har i mycket låg utsträckning förekomst av låga resultat.

Ökad koncentration av elever med stora behov av särskilt stöd vid några få skolor är alltså en förklaring till att det är så stora skillnader mellan skolor och att skillnaderna ökat jämfört med förra uppföljningen för två år sedan.

Bakgrundsinformation om de låga resultaten

I gruppen elever som inte uppnådde gymnasiebehörighet hade en av fem ett relativt högt eller högt genomsnittligt meritvärde (170-278 meritvärdespoäng). Trots meritvärdet uppnåddes dock inte behörighet, vilket med bara något undantag berodde på att eleven inte uppnått de grundläggande kunskapskraven i ett av ämnena engelska, matematik eller svenska.

I gruppen elever som hade låga resultat i meningen att meritvärdet understeg 170 (totalt 91 elever) var det samtidigt 35 procent (31 elever) som uppnådde gymnasiebehörighet.

Figur 2 visar bakgrundsinformation kring dessa två grupper elever, det vill säga dels gruppen ej gymnasiebehöriga (exklusive de två nedlagda skolornas elever uppgår antalet till totalt 71 elever)¹, dels gruppen med lågt meritvärde som ändå uppnådde gymnasiebehörighet (31 elever). Informationen har tillhandahållits av rektorerna vid årskurs 9-skolorna genom att de besvarat frågor från utbildningsenheten om förekomst av särskilt stöd och eventuell frånvaroproblematik.²

Som framgår av figur 2 har 8 av 10 elever i bägge grupperna haft åtgärdsprogram³ under läsåret 2020/21. Vid resultatdialogerna framkommer i något fall självkritik från skolledningens sida i tillhandahållandet av åtgärdsprogram och att arbete med att säkerställa tillräcklig systematik kring elever med risk för att inte uppnå godkända betyg sker. Det ges också exempel på att åtgärdsprogram inte har kommit till stånd för att elev och vårdnadshavare inte medverkat till det. Enligt bakgrundsinformationen har flera

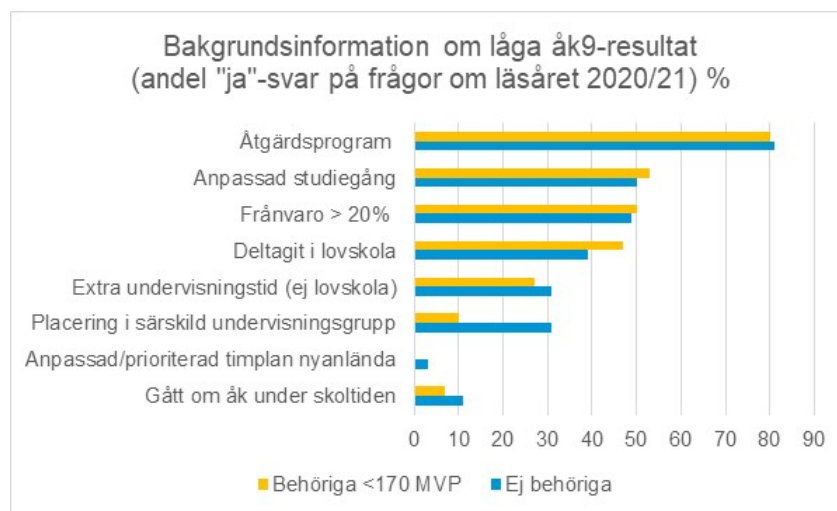
¹ Bakgrundsinformation har inte kunnat inhämtas för de elever som gick på en skola som lagts ned efter läsårets slut. Dessa elever ingår därför inte i figur 2 (totalt sju elever).

² Svar saknas från en skola med totalt två elever med låga resultat.

³ Enligt skollagen ska elever med risk för att inte uppnå grundläggande kunskapskrav erhålla ett åtgärdsprogram där information om särskilda stödinsatser och utvärdering av dessa ska framgå. Åtgärdsprogram kan överklagas av vårdnadshavare.

elever som inte haft åtgärdsprogram ändå haft extra undervisningstid under läsåret och även deltagit i lovskola. En förklaring är sannolikt att vissa former av extra undervisningstid kan utformas som extra anpassningar, det vill säga insatser för att stödja elever som lärarna ansvarar för att snabbt sätta in och som inte kräver ett åtgärdsprogram.

Figur 2 Bakgrundsinformation om stödinsatser och eventuell frånvaroproblematik

Källa: "Gått om åk under skoltiden" – utbildningsenheten. Övriga uppgifter – rektorers svar inför resultatdialog.
Notera: de två skolor (Akademiska skolan/Nacka International School och Maestroskolan) som lagts ned efter läsårets slut inte ingår i underlaget. Svar saknas också från en åk 9-skola, Noblaskolan Järla sjö.

Flera rektorer tar i resultatdialogerna upp att kunskapskraven för grundskolans samtliga 17 ämnen kan vara svåra för alla elever att mäta med. Det kräver ett relativt högt tempo i skolarbetet. Kognitiva svårigheter, social problematik utanför skolan, frånvaroproblematik eller att elever är nyanlända i Sverige kan vara skäl till detta. Skollagen ger dock möjlighet att under vissa förutsättningar minska ned antalet ämnen som eleven får undervisning i, så kallad anpassad studiegång. Hälften av eleverna som inte uppnådde gymnasiebehörighet har haft beslut om anpassad studiegång under läsåret. Gruppen med låga meritvärden, men som ändå klarat gymnasiebehörigheten, har i något högre utsträckning än de som inte uppnått behörighet haft anpassad studiegång. Fokus på färre ämnen kan alltså bidra till att gymnasiebehörigheten klaras på bekostnad av att eleverna får med sig kunskaper i färre ämnen.

Ungefär hälften av eleverna med låga resultat har haft hög frånvaro under läsåret (mer än 20 procents frånvaro). Samtidigt har förekomst av extra undervisningstid respektive deltagande i lovskola, som är frivilligt för eleverna, inte varit lika vanligt. Det är vidare mycket ovanligt att eleverna med låga resultat gått om en årskurs någon gång under sin

tid i grundskola. Många rektorer bedömer att det oftast är en ineffektiv insats och är mycket restriktiva med sådana beslut, trots att det är vanligt att elever bedöms behöva mer tid på sig för att klara kunskapskraven. Flertalet rektorer tar upp att positiva effekter av mer tid genom ett extra års skolgång kan motverkas av sociala skäl som talar emot eller av att elever inte är motiverade för detta. Vid ett par skolor har dock skolledningarna kommit till slutsatsen att ett extra skolår kan ha haft stor positiv betydelse för elever som har haft stora stödbehov.

Som framgår av figur 2 är det vanligare att elever som inte uppnått gymnasiebehörighet har haft placering i särskild undervisningsgrupp (en av tre) jämfört med elever som uppnått gymnasiebehörighet men haft lågt meritvärde (en av tio). Eleverna med lågt meritvärde men som uppnått gymnasiebehörighet har också haft något större benägenhet än gruppen som inte uppnådde gymnasiebehörighet att delta i lovskola.

Utbildningsenhetens bedömning

Det är positivt att de generellt höga kunskapsresultaten i Nacka fortsatt står sig, trots pandemin. Höstens uppföljningar av resultat i årskurs 9 som fortfarande är låga bekräftar den bild som gavs vid uppföljningen av låga resultat för två år sedan, nämligen att flera skolledningar upplever stora utmaningar med att ge alla elever förutsättningar att klara gymnasiebehörighet och grundskolans samtliga ämnen. Frånvaroproblematik utmanar fortfarande, liksom för två år sedan. Liksom tidigare är skolorna också till viss del beroende av väl fungerande externa aktörer, främst BUP och socialtjänst. I denna del har utbildningsnämnden en del av ansvaret, vad gäller samverkan med externa aktörer. Detta är ett arbete som utbildningsenheten fortsätter utveckla.

Skillnaderna i andel elever med låga resultat har ökat mellan skolor jämfört med för två år sedan. En skillnad sedan dess är omorganisationen de kommunala skolorna emellan, som medfört att elever med stora behov av särskilt stöd i högre utsträckning söker sig till ett mindre antal kommunala skolor som inriktat kompetens och organisation för särskild undervisningsgrupp. Det går alltså inte att dra slutsatser om att enskilda skolor har blivit bättre eller sämre på undervisning och stödinsatser.

Att åstadkomma såväl hög måluppfyllelse som en likvärdig utbildning i meningen att alla elever ska ges förutsättningar att klara grundskolans kunskapskrav och utvecklas så långt möjligt kräver enligt utbildningsenhetens bedömning fokus på måluppfyllelsen på varje nivå i skolans styrkedja. Ambitionen är att utbildningsenhetens resultatdialoger med rektorer ska bidra till det. Fokus behövs också på ständig utveckling av undervisning, extra anpassningar och särskilt stöd utifrån de egna elevernas behov och förutsättningar som skiftar över hög tid och ibland med kort varsel. Tidig upptäckt av stödbehov och tidiga insatser är andra väsentliga delar. Ansvar för detta arbete ligger på skolorna och

deras huvudmän. Utbildningsenheten kan utifrån nämndens ansvarsområde bidra med bland annat att visa upp kunskapsresultat på relevanta sätt, som fångar måluppfyllelse, kunskapsprogression och förekomst av skillnader i resultat.

Utbildningsenheten kommer att fortsätta redovisa de uppföljningar som skett i samband med höstens resultatdialoger med grundskolornas skollädaingar i samband med 2021 års kvalitetsanalys respektive den årliga fördjupningen om elevers resultat. Det handlar om:

- uppföljning av elever i åk 1-9 med placering i särskild undervisningsgrupp och elever med liknande stora stödbehov, som skett mot bakgrund av dels 2020 års kvalitetsanalys, dels ett särskilt uppdrag kring detta från utbildningsnämnden
- ytterligare belysning av resultatkillnader inom grundskolorna i Nacka
- kartläggning av elevers måluppfyllelse i lågstadiet (årskurserna 1 och 3) samt uppföljning av låga resultat i lågstadiet (när nivån för godtagbara kunskaper i årskurserna 1 och 3 inte uppnåtts).

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet innehåller inga beslut med ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Ärendet beskriver utbildningsenhetens senaste uppföljning av låga resultat.

Uppföljningen sker i syfte att bidra till såväl ökad måluppfyllelse som att elever ges likvärdiga förutsättningar att klara grundskolans kunskapskrav och utvecklas så långt möjligt. Ärendet innehåller dock inga beslut med konsekvenser för barn.

Carina Legerius
Enhetschef
Utbildningsenheten

Åsa Arnell
Utbildningsexpert
Utbildningsenheten